

Nr 64

Av herr Gustafsson i Borås m. fl., om åtgärder i syfte att beakta de rörelsehindrades problem.

(Lika lydande med motion nr 35 i Första kammaren)

I vår befolkning finns ett stort antal människor som har mer eller mindre utpräglade förflyttningssvårigheter. De rörelsehindrade återfinnes inom praktiskt taget alla åldersgrupper, men den horisontella utbredningen inom åldrarna företer en mera skiftande bild, vilket bland annat sammanhänger med de orsaker, som kan ge upphov till rörelsehinder. En framskjuten plats bland dessa intar skador på hjärnan eller ryggmärgen till följd av sjukdomarna polio, multipelscleros och cerebral pares eller på grund av olycksfall i arbete eller i trafiken. Aldrandet är en annan faktor som förorsakar rörelsesvårigheter, mestadels på grund av cirkulationsrubbingar och därigenom uppkommande hjärnblödning med kvarstående halvsidig förlamning. En tredje faktor av betydelse är de reumatiska sjukdomarna som på grund av sin lokalisering till skelettet och muskulaturen ger rörelserubbingar, som stundom kan få en avsevärd omfattning.

Ur den medicinska statistiken är det ej möjligt att uppbringa siffror beträffande det nuvarande antalet rörelsehindrade personer i landet eller över hur många som årligen av de ovan nämnda orsakerna får rörelsehinder. Trafikolycksfallskurvans stigande tendens samt den väntade mycket stora numerära ökningen av personer i och över 65 år vid 1970-talets ingång — enligt prognoserna över 1 miljon — tyder emellertid på att antalet rörelsehindrade personer är i tillväxt.

Ökade sjukvårdsresurser och förbättrade behandlingsmetoder, innefattande bl. a. sjukgymnastik, rörelseterapi och olika rörelseövningar i syfte att möjliggöra en återanpassning till det dagliga livets aktiviteter, gör att de rörelsehindrade patienterna i regel kan lämna sjukhusen och återvända hem. För dem som endast kan förflytta sig med hjälp av rullstol eller käppar innebär emellertid den ordinära samhällsmiljöns fysiska struktur stora svårigheter på grund av dess otillgänglighet.

Sedan åtskilliga år har det stått klart, att förändringar i samhällsmiljöns struktur är nödvändiga för att de rörelsehindrade medborgarna i önskvärd

utsträckning skall känna trivsel och finna sig till rätta i samhällslivet. Dylika förändringar har hittills med gott resultat kommit till utförande inom bostads- och motorfordonssektorerna. Här svarar i främsta rummet Svenska vanförevårdens centralkommitté (SVCK) för betydande insatser. SVCK konstruerar och tillverkar bl. a. bilmanövreringsaggregat avsedda att möjliggöra för rörelsehindrade personer, oavsett handikappets svårighetsgrad, att uppnå den körskicklighet, som erfordras för erhållande av körkort. Under åren 1958—1960 har genom SVCK:s försorg 442 sådana aggregat blivit inmonterade. När det gäller bostadsfrågan pågår inom SVCK en kontinuerlig forsknings- och utredningsverksamhet i syfte att klarlägga hur en bostad skall vara beskaffad och inredd för att tillgodose de krav, som bl. a. svårt rörelsehindrade husmödrar har. Resultat av denna verksamhet har bl. a. redovisats i form av anvisningar, som publicerats i SVCK:s skriftserie nr 7 med titeln »Bostäder för vanföra», men den har även i hög grad haft en betydelse för det av statsmakterna år 1959 fattade beslutet att för täckning av de merkostnader som en specialinredd bostad belastas med lämna ett till 7 000 kronor maximerat bostadsbidrag. I hela landet finns f. n. sammanlagt ca 400 hyreslägenheter och egna hem, som speciellt planerats och inretts för svårt rörelsehindrade personer.

Genom att de specialinredda lägenheterna i regel är placerade och anordnade på ett sätt som möjliggör vistelse utomhus i bostadens omgivning får de rörelsehindrade lättare kontakt med bostadsortens butiker och andra lokaler och byggnader, som brukar ingå i ortens centrumanläggning. Sådan kontakt får självfallet även — fast i betydligt större utsträckning — de rörelsehindrade bilförarna. Konfrontationen med utomhusmiljön har emellertid ofta en nedslående inverkan på dem genom de besvärligheter de möter vid försök att använda kommunikationslederna och kommunikationsmedel såsom bussar, spårvagnar och tunnelbana eller när de vill komma in i en byggnad för ett längre eller kortare uppehåll. För att närmare belysa arten av deras svårighet och lägga fram förslag och anvisningar om hur de kan avhjälpas eller undanröjas har SVCK undersökt hur ett modernt förortssamhälle fungerar för personer med förflyttningsbesvär. Såsom undersökningsobjekt valdes stadsdelen Högdalen i södra delen av Stockholm. Till undersökningen har anslag lämnats från dåvarande statens nämnd för byggnadsforskning (numera statens råd för byggnadsforskning). Den har publicerats i byggnadsforskningens rapport nr 72.

Det framgår bl. a. av denna undersökning, att en stadsbygdsmiljös tillgänglighet för rullstolsbundna personer till övervägande del är beroende av att en rad detaljer beaktas vid utförandet av gator, parkeringsplatser och parkvägar, att entréer till byggnader och invändiga kommunikationsleder i dessa utföres fria från steg eller avsatser, att i offentliga byggnader av olika slag vissa gemensamhetsutrymmen såsom kapprum och toaletter får en för rullstolsbundna personer lämplig utformning och att lokaler i högre

upp belägna våningar har en rymlig hissförbindelse med en entré i gatuplanet. Viktigt är vidare, att de kollektiva trafikmedlen är tillgängliga för de rörelsehindrade. Ett av skälen härtill är den pågående ökningen av antalet åldringar. Ett annat skäl är den förekommande spridningen av de rörelsehindrades bosättning. Undersökningen betonar även att befolkningens förskjutning mot högre ålder till en del kommer att förändra bostadsplaneringens struktur och inriktning till följd bl. a. av ett växande behov inom samhället av lämpliga bostäder för äldre människor. Kravet på en sådan planering sammanfaller väsentligt med det, som gäller för personer med förflyttningssvårigheter.

Av Högdalsutredningen framgår med önskvärd tydlighet, att miljöförändringarna ej längre kan begränsas enbart till sådana i och för sig viktiga ting som bostäder och motorfordon, utan måste omfatta och formligen genomsyra samhällsmiljöns struktur i dess helhet. Detta innebär att det rörelsehindrade medborgarskiktets krav och behov måste beaktas inom samhällsplaneringens två primära områden, nämligen på kommunikationssidan med dess trafikleder, trafikanläggningar, trafikmedel, torg- och centrumplatser och park- och grönområden samt på byggnadssidan med dess bostäder, centrumanläggningar och alla andra byggnader för enskilda och offentliga ändamål. När denna planering en gång blivit genomförd i större skala, har den rörelsehindrade äntligen fått möjlighet att uppnå en levnadsstandard, som kan jämföras med den övriga befolkningens, och först då kan deras otvivelaktigt stora personella resurser i form av kunskap och yrkesskicklighet nyttiggöras inom produktion och samhällsliv.

Vi vill fästa statsmakternas uppmärksamhet på de rörelsehindrade medborgarnas här berörda svårigheter av olika slag, vilka ju mer levnadsstandarden stiger får allt skarpare konturer. Det är icke minst av detta skäl en för samhället synnerligen angelägen uppgift att medverka till att nödvändiga miljöförändringar för denna numerärt ökande befolkningsgrupp kan åstadkommas utan dröjsmål. I detta syfte bör enligt vår mening följande åtgärder genomföras:

1. Forsknings- och utredningsverksamheten inom området bör ytterligare understödjas.

2. Ny- och ombyggnader, trafikanläggningar och trafikmedel etc. för allmänna ändamål, som finansieras med statsmedel och statsbidrag, bör planeras och inredas på sådant sätt att de i större utsträckning blir praktiskt tillgängliga för rullstolsbundna personer.

3. Då bl. a. en väsentlig del av samhällsplaneringen handhas av kommunernas och landstingens förtroendemän och teknikerstabers, bör statsbidrag utgå till en intensifiering av informationsverksamheten med syfte att på ett lättillgängligt och slagkraftigt sätt framföra de rörelsehindrades krav inom planeringsområdet.

Under hänvisning till det ovan anförda föreslår vi, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att ovan angivna åtgärder genomföres i syfte att beakta rörelsehindrades problem vid byggnadsplanering samt planering och utförande av trafikmedel och bostäder.

Stockholm den 17 januari 1962

Axel Gustafsson

i Borås

Bengt Börjesson

Viola Sandell

Märta Boman

i Falköping